

DIVERSITATEA PĂSĂRILOR ÎN ZONELE UMEDE

Denisa CONETE *

O zonă umedă este o regiune, în care apa este principalul factor, care controlează mediul natural, viața animală și vegetală asociată. Ea apare acolo unde pânza freatică vine aproape de suprafață, ajunge la același nivel sau chiar acolo unde apele puțin adânci acoperă pământul.

În conformitate cu legile apelor, zonele umede sunt „terenuri exploatate sau nu, de obicei inundate sau îmbibate cu apă dulce, sărată sau sălcie, de o manieră permanentă sau temporară; vegetația, când există, este dominată de plante higrofile de-a lungul cel puțin a unei părți de an”. Zonele umede sunt prezente peste tot, de la tundră la tropice. Există o estimare minimală de 778 milioane de hectare a zonelor umede (lacuri, turbării, terenuri mlăștinoase, câmpii inundate) la scară globală, iar dacă s-ar ține seama și de alte surse de informare, ar putea crește până la 999 milioane și chiar 4462 milioane de hectare. Mangrovele acoperă circa 240.000 km² de zone costiere, iar recifele de corali cam 600.000 km².

Zonele umede sunt printre mediile naturale cele mai productive din lume. „Pepiniere” ale diversității biologice, ele furnizează apa și produsele primare de care depind nenumărate specii de plante și animale. În zonele umede se găsesc concentrații ridicate de: păsări, mamifere, amfibieni, pești și nevertebrate. Astfel, zonele umede de apă dulce dețin peste 40% din speciile planetei și 12% din totalul speciilor de animale. Unele zone umede adăpostesc numeroase specii endemice – de exemplu în lacul Tanganyika trăiesc 632 specii de animale endemice, iar în Amazon se găsesc 1800 specii de pești endemici. Recifele de corali rivalizează cu pădurile umbrofile tropicale pentru biodiversitate. În zonele umede pot fi întâlnite păsări în concentrații spectaculoase, de exemplu două milioane de păsări de țarm frecventează Parcul Național Banc d’Arguin în Mauritania.

Zonele umede îndeplinesc numeroase funcții, cu consecințe pozitive asupra omului și activităților umane. În ceea ce privește funcțiile biologice, zonele umede reprezintă locuri de reproducere, de adăpost și de hrănire pentru un număr foarte mare de animale, refugiu de specii vegetale rare. Importante sunt și funcțiile ecologice ale zonelor umede, acestea reprezentând zone de pescuit (mai mult de 2/3 din peștii pescuiți în lume depind de buna stare a zonelor costiere); tot de zonele umede depinde și producerea de fitoplancton, stuf, lemn, dar și de pești, scoici, păsări, capital pentru menținerea activităților ca: pescuitul, vânătoria, creșterea scoicilor și a crustaceelor, fabricarea materialelor de construcții, agricultura (nutreț, pășunat etc).

Funcțiile ecologice ale zonelor umede sunt considerate fundamentale, ca instrumente reglatoare ale regimului apelor și habitatelor florei și faunei caracteristice și mai ales, ale păsărilor acvatice (legate de apă).

Păsările acvatice constituie o grupă mare de specii, care aparțin la diverse ordine: Procellariiformes, Gaviiformes, Podicipediformes, Pelecaniformes, Sphenisciformes, Alciformes, Anseriformes, Ciconiiformes, Phoenicopteriformes, **Charadriiformes**, **Gruiformes** etc. În general, păsările acvatice au corpul ovoid, comprimat dorso-ventral. Picioarele au degetele prinse în palmatură. Unele specii au membrane interdigitale proprii (lișițe, corcodei). Penajul este des, bogat, iar glanda uropigiană bine dezvoltată. În legătură cu gradul de adaptare la viața acvatică, aceste păsări pot fi încadrate în mai multe tipuri ecologice:

- grupa păsărilor acvatice-scurfundătoare, strict legate de ape, reprezentate prin numeroase familii: **Podicipedidae**, **Gaviidae**, **Phalacrocoracidae**, **Spheniscidae** etc. Aceste specii își petrec cea mai mare parte a vieții în apă fiind excelente înotătoare și scurfundătoare. Din apă își procură hrana: pești, crustacee, moluște. Recordul de staționare sub apă, de 18-23 minute, aparține unei specii de pinguin: *Pygoscelis papua*.

* Universitatea din Pitești



- grupa păsărilor acvatice-aeriene. Aceste păsări populează oceanele, mările, țărmurile marine, râurile, lacurile și lagunele litorale, fiind excelente zburătoare, cu aripi lungi și ascuțite. De exemplu: procelariiformele, fregatele, faetonidele, laridele etc. Acestea se hrănesc cu pești, prinși la suprafața apei, înoată bine și se pot odihni pe apă zile întregi (albatroșii).

- grupa păsărilor terestre-acvatice. Sunt reprezentate de anseriforme. Strâns legate de ape sunt lebedele (*Cygnus cygnus*) și rațele scufundătoare, iar găștele sunt cele mai puțin legate de ape. Aceste specii trăiesc aproape de estuare, păduri umede, mlaștini, râuri, lacuri,

heleștee, golfuri etc. Se hrănesc cu diverse vertebrate acvatice și pești; cuibul este instalat pe malurile apei, uneori la distanță și chiar în stuf.

- grupa păsărilor de țărm. Aceste specii trăiesc pe marginea apelor, pe plaja nisipoasă a mărilor, pe maluri noroioase, în zone mlaștinoase, câmpuri mocirloase, lunci inundate, mlaștini cu stufării și smârcuri etc. Sunt diferite ca origine, dar legate de apă prin hrană. În această grupă se pot întâlni specii din ordinele: **Ciconiiformes**, **Phoenicopteriformes**, **Gruiformes**, **Charadriiformes** etc. Unele specii sunt de talie mare: stârci, egrete, berze, țigănuși, cocori, flamingi, sitari de mal, culici etc. Alte specii sunt de talie mică: prundărași, ciovlici, fugaci etc. Se hrănesc cu diverse animale mici, pe care le procură de pe sol sau din apă. Unele paseriforme (grelușei, lăcari, presuri de stuf) trăiesc, se hrănesc și cuibăresc în stufărișul din zona bălților. Sunt specii de ralide, care stau ascunse în stuf, pot înota, unele se scufundă.

- grupa păsărilor răpitoare. Aceste păsări nu sunt strict legate de un biotop, spre deosebire de păsările din prima grupă, putând fi întâlnite și în alte zone. Răpitoarele prezintă numeroase adaptări în legătură cu hrana, modul de vânare, cu comportamentul de reproducere. Specii ca: uliganul pescar (*Pandion haliaetus*), eretele de stuf (*Circus aeruginosus*), eretele vânăt (*Circus cyaneus*), eretele sur (*Circus pygargus*), eretele alb (*Circus macrourus*), șoimul rândunelilor (*Falco subbuteo*), șoimul de iarnă (*Falco columbarius*) pot fi des întâlnite în zonele umede. Această încadrare a speciilor de păsări acvatice este relativă.

Păsările acvatice pot fi întâlnite în diferite habitate naturale, din ce în ce mai puține la număr, cum ar fi apele stagnante, vegetația plutitoare, stufăriș, mlaștini, ape curgătoare, terenuri inundabile cu faciesuri grinduri nisipoase, insule, țărmuri, zăvoaie inundabile, băltiri de suprafață ocazionale etc. Fiecare din aceste habitate deține o mare importanță în viața păsărilor. Astfel, apele curgătoare și țărmurile lor reprezintă doar locuri de popas și de hrănire, în schimb inundațiile au o mare importanță în privința cuibăritului acestor păsări.

În lipsa zonelor umede naturale, păsările acvatice frecventează zonele umede artificiale (pescării, heleștee, lacuri de acumulare, canale de irigații, orezării, pământuri agricole inundate sezonier, cariere de piatră etc), acestea oferind noi habitate păsărilor acvatice, compensând astfel pentru o parte a speciilor, diminuarea sau pierderea unor arii umede naturale. Așadar, barajele, lacurile de acumulare (în general sub 8 ha) devin din ce în ce mai solicitate și folosite de avifauna acvatică pentru staționare în timpul perioadei migrațiilor. În cazul stării de eutrofizare avansată, aceste acumulări pot deveni o sursă importantă de hrană pentru numeroase specii, iar în cazul colmatării, când apare stuful și vegetația palustră, pot oferi și locuri de cuibărire ocazională sau permanentă.

Se știe astăzi, că păsările de apă, de-a lungul migrațiilor lor sezoniere, pot traversa frontierele; în consecință, trebuie să fie considerate resurse internaționale. Conservarea zonelor umede, a florei și a faunei lor, poate fi asigurată numai conjugând politicile naționale pe termen lung cu o acțiune internațională constantă.

Convenția asupra zonelor umede de importanță internațională, îndeosebi pentru păsările acvatice, cunoscută sub numele de „**Convenția RAMSAR**” este un tratat interguvernamental adoptat la 2 februarie 1971, pentru conservarea și utilizarea rațională a zonelor umede esențiale în vederea furnizării habitatului pentru păsările de apă. Și țara noastră semnează și aderă la această Convenție în 1991. Astăzi, această convenție și-a lărgit orizontul cu scopul de a acoperi toate aspectele conservării și utilizării raționale a zonelor umede. Convenția se aplică la niște tipuri de habitate foarte variate: râuri și lacuri, lagune costiere, golfuri, păduri umede, mangrove, turbării stagnante, terenuri mocirloase, mlaștini sărate, văi aluviale, estuare și delte, mări și mlaștini, pâraie, fluvii și râuri, prerii, terenuri inundate, zone umede artificiale (bazine de piscicultură, orezării, heleștee agricole, terenuri agricole irigate, întinderi de pământuri sărate, canale etc).

Alegerea zonelor care vor fi înscrise pe lista zonelor umede de importanță internațională se va baza pe importanța lor internațională din punct de vedere ecologic, botanic, zoologic, limnologic sau hidrologic. Vor trebui înscrise, încă de la început, zonele umede cu importanță internațională pentru păsările acvatice de-a lungul tuturor anotimpurilor. Pot fi create rezervații naturale în zonele umede, care vor fi supravegheate adecvat în vederea conservării zonelor umede și a păsărilor acvatice. O zonă umedă are importanță internațională, dacă adăpostește populații de păsări de 20.000 de indivizii sau dacă susține un număr mare de indivizi din anumite grupe de păsări care sunt indicatori importanți ai valorii zonei umede, a productivității sau a diversității sale. Din rețeaua națională de arii naturale protejate Delta Dunării se distinge având triplu statut:

- Rezervația Biosferei Delta Dunării
- Sit RAMSAR
- Sit al Patrimoniului Mondial Natural

Mediile umede sunt extrem de diverse, dar fie că vorbim de delte, bălți, mlaștini, lacuri sau mangrove, ele au în comun o caracteristică fundamentală: interacțiunea complexă între elementele lor de bază: sol, apă, animale și plante, care îndeplinesc multiple funcții și furnizează numeroase produse necesare supraviețuirii omului.

Aceste funcții și trăsături particulare ale zonelor umede, nu se pot perpetua decât dacă procesele ecologice ale zonelor umede se derulează normal. Din păcate aceste medii rămân printre ecosistemele cele mai amenințate din lume prin drenaj, desecare, poluare și supraexploatare a resurselor. Țările care aderă la **Convenția RAMSAR** se asociază într-un efort internațional vizând garantarea conservării și utilizarea rațională (durabilă) a zonelor umede.

BIBLIOGRAFIE

1. BĂLESCU C., 2004 – *Zoologia Vertebratelor*. Ed. Sitech, Craiova
2. GOMOIU M.T., ONCIOIU T.M., SKOLKA M., 2004 – *Aperçu ecologique sur les zones humides*. Université „Ovidius”, Constanța
3. KISS A., 1999 – *Avifauna din zonele umede ale Banatului*, Ed. Mirton, Timișoara